

אסתר פרק ה

- (א) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית-המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על-כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית:
- (ב) ויהי כראות המלך את-אסתר המלכה עמדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את-שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט: o
- (ג) ויאמר לה המלך מה-לך אסתר המלכה ומה-בקשתך עד-חצי המלכות ויגתן לך:
- (ד) ותאמר אסתר אם-על-המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל-המשתה אשר-עשיתי לו:
- (ה) ויאמר המלך מהרו את-המן לעשות את-דבר אסתר ויבא המלך והמן אל-המשתה אשר-עשתה אסתר:
- (ו) ויאמר המלך לאסתר במשתה היום מה-שאלתך ויגתן לך ומה-בקשתך עד-חצי המלכות ותעש:
- (ז) ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי:
- (ח) אם-מצאתי חן בעיני המלך ואם-על-המלך טוב לתת את-שאלתי ולעשות את-בקשתי יבוא המלך והמן אל-המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך:
- v (ט) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את-מרדכי בשער המלך ולא-קם ולא-זע ממנו וימלא המן על-מרדכי חמה:
- (י) ויתאפק המן ויבוא אל-ביתו וישלח ויבא את-אהביו ואת-זרש אשתו:
- (יא) ויספר להם המן את-כבוד עשרו ורב בגיו ואת כל-אשר גדלו המלך ואת אשר נשאו על-השרים ועבדי המלך:
- (יב) ויאמר המן אף לא-הביאה אסתר המלכה עם-המלך אל-המשתה אשר-עשתה כי אם-אותי וגם-למחר אני קרוא-לה עם-המלך:
- v (יג) וכל-זה איננו שוה לי בכל-עת אשר אני ראה את-מרדכי היהודי יושב בשער המלך:
- v (יד) ותאמר לו זרש אשתו וכל-אהביו יעשו-עץ גבה חמשים אמה ובקרו אמר למלך ויתלו את-מרדכי עליו ויבא-עם-המלך אל-המשתה שמח ויטב הדבר לפני המן ויעש העץ: פ

אסתר פרק ו

- v (א) בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את-ספור הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך:
- (ב) וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על-בגתנא ותרש שני סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך אחשוורוש:
- (ג) ויאמר המלך מה-נעשה יקר וגדולה למרדכי על-זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא-נעשה עמו דבר:
- (ד) ויאמר המלך מי בחצר והמן בא לחצר בית-המלך התיצונה לאמר למלך לתלות את-מרדכי על-העץ אשר-הכין לו:
- (ה) ויאמרו נערי המלך אליו הנה המן עמד בחצר ויאמר המלך יבוא:
- v (ו) ויבוא המן ויאמר לו המלך מה-לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבד למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני:
- (ז) ויאמר המן אל-המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו:
- (ח) יביאו לבוש מלכות אשר לבש-בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו:
- (ט) ונתון הלבוש והסוס על-יד-איש משגי המלך הפרתמים והלבישו את-האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרכיבו-על-הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו גכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו:
- v (י) ויאמר המלך להמן מהר קח את-הלבוש ואת-הסוס כאשר דברת ועשה-כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל-תפל דבר מכל אשר דברת:
- (יא) ויקח המן את-הלבוש ואת-הסוס וילבש את-מרדכי וירכיבו ברחוב העיר ויקרא לפניו גכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו:
- v (יב) וישב מרדכי אל-שער המלך והמן נדחף אל-ביתו אבל וחפוי ראש:
- v (יג) ויספר המן לזרש אשתו ולכל-אהביו את כל-אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא-תוכל לו כי-נפול תפול לפניו:
- (יד) עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהלו להביא את-המן אל-המשתה אשר-עשתה אסתר:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) אסתר פרק ה סימן ד
 [ד] ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבא המלך והמן. (מגילה טו, ב) ת"ר מה ראתה אסתר שזמנה את המן? (1) ר' אלעזר אומר פחים טמנו ללכדו שנאמר (תהלים סט, כג) יהי שלחנם לפנים לפח. (2) ר' יהושע אומר מבית אביה למדה שנאמר (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' וה' ישלם לך אל תקרי ישלם אלא ישלמנו לך. (3) ר' מאיר אומר כדי שלא יטול עצה וימרוד. (4) רבי יהודא אומר שלא יכירו בה שהיא יהודית. (5) ר' נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות לנו בבית המלך ויסיחו דעתם מן הרחמים. (6) ר' יוסי אומר כדי שיהא מצוי לה בכל עת. (7) ר' שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה נס. (8) ר' יהושע בן קרחה אומר אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא. (9) א"ר גמליאל אחשוורוש מלך הפכפך היה. (10) ואמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי, דתניא ר' אליעזר המודעי אומר קנאתו במלך קנאתו בשרים. (11) רבה אמר לפני שבר גאון (שם טז, יח) אביי ורבא אמרי תרווייהו בחומם אשית את משתייהם, (ירמיה נא, לט) אשכחיה רבה בר אבוא לאליהו א"ל כמאן חזייה אסתר ועבדה הכי? אמר לי' ככולהי תנאי וככולהי אמוראי ע"כ...
 רש"י

(ד) יבוא המלך והמן - רבותינו אמרו טעמים הרבה בדבר מה ראתה אסתר שזימנה את המן כדי לקנאו במלך ובשרים שהמלך יחשוב שהוא חשוק אליה ויהרגנו ועוד טעמים רבים: *Why did RaShI pick out these two out of all the rest?*

אל המשתה - כל סעודה נקראת על שם היין שהוא עיקר:
 אור חדש למהר"ל

(ד) אם על המלך טוב (אסתר ה, ד) וגו' לפי הפשט נראה כי לכך הזמינה אסתר את המן כי כאשר המלך הוא במשתה, אז הוא טוב לב ונותן שאלות ובקשות לאחרים. לכך אמרה אסתר במשתה היין תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. ואם לא היה המן בעצמו שם במשתה היין, הרי לא יעשה דבר להמן במשתה כאשר המן אינו שם. ואם יעבר המשתה לא יעשה לה שאלתה. אבל כאשר הוא בטוב לב, אז יעשה שאלתה ובקשתה מיד. ולכך הזמינה אסתר להמן. כך יראה על פי הפשט.

ועוד יש לפרש כי כאשר הוא עמה אינו מעיז כנגד המלכה כ"כ להיות נכנס בריב עמה ולומר כי עמה אינם שוים להניחם, ויחשוב המן כי יותר טוב שיבקש ממנה שהיא תמחול לו על מה שעשה, והוא ירצה לפייס אותה כמו שעשה באמת. ודבר זה תועלת אליה לכל הפחות לבטל הגזירה. ומכ"ש כאשר היה עם המלכה במשתה היין בטוב הלב ובאהבה, שלא ירצה לדבר דברים שהם כנגדה, ובזה תהיה אסתר מבטלת הגזירה על כל פנים. כך היה נראה לפי הפשט...
 מלבי"ם אסתר

(ד) יבא המלך. הטעמים שזמנה את המן רבים במפר', והיותר קרובים אצלי, הם שלשה, א) בל יחשוב אחשוורוש כי משנאה עצמיית שיש לה עליו מבקשת את נפשו, לכן הראית כי היא אין לה עליו שום משטמה רק הצלת נפשה ועמה מבקשת, ב) כדי שתעמיד טענותיה נגדו פתאום שלא יהיה לו פנאי לסדר טענותיו, ולעת מצוא שתוכל להעלות בקל חמת המלך עליו במשתה היין, שבעת ההיא יהיה המלך בטבעו נוח לכעוס ולעשות משפט חרוץ, ג) כי הצלחת המזל כשעולה עד תכלית נקודת הרום, שוב מתחיל לירד כידוע, ואחר שראתה מזל הרשע מצליח עד קצה המעלה ולא חסר לו אך המלוכה העלתה אותו גם בזה שיהיה בעיניו תכלית הצלחתו כמו שיתבאר בפסוק י"ב, שמעתה תתחיל המסבה להתהפך בהכרח להורידו אל עמקי בור. והנה פה לא אמרה אם מצאתי חן, כי לדבר כזה שיבא אצלה לשתות א"צ למציאת חן, רק אם על המלך טוב לשתות ולאכול, ואמרה אשר עשיתי, לאמר שהכל נכון באופן שימהר ביאתו ולא ידחנו ליום מחר

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) אסתר פרק ה סימן ט
 [ט] ... ולא קם ולא זע ממנו. וכבר יצאו האגרות, ומה שהיה היה, ולא סלק דעתו מן המקום, כי ידע שרצון יריאי יעשה:

אור חדש למהר"ל

(ט) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב (אסתר ה, ט) וגומר כתב ביום ההוא ולא הוצרך לכתוב רק מפני שבא לומר כי לפני שבר גאון ולכך אמר ביום ההוא יצא בשמחה וטוב ללבב וזה היה גורם שלא היה לו אחר כך רק שבר כי לפני שבר גאון מן הטעם אשר התבאר למעלה.

ולא קם ולא זע (אסתר ה, ט) פרושו לא קם כמו שדרך לקום מפני אדם חשוב ולא זע אף שלא היה רוצה לקום מפני שגם הוא אדם חשוב מ"מ היה לו להיות זע קצת והוא לא דרך כבוד כאשר אינו רוצה לטרוח כל כך להיות קם לגמרי דרך להיות זע שאינו כ"כ טורח וגם זאת לא עשה... מלבי"ם

(ט) ויצא המן, מספר גנות הרשע הזה ורוע תכונתו. שעד עתה בכל המעלות אשר עלה לא שמח מימיו. כי כל מעלה שהשיג היה מבקש מה שאחריה, והיתה המעלה הקודמת קטנה בעיניו, רק היום ההוא שהגיע לקצה הגדולה והכבוד להיות שוה עם המלך אז היה היום הראשון שיצא שמח וטוב לב, אולם גם זאת לא נמשך הרבה, כי אך כאשר ראה מרדכי התהפכו מחשבותיו ליגון ואנחה, ולא זע, ראה שחוץ מה שלא קם מלפניו, אין לו שום יראה ופחד במה שידוע כי בנפשו הוא, שאם נמנע להשתחוות לו מצד דתו, עכ"פ ראוי שיפחד בידועו כי ענוש יענוש ולכן עתה התמלא על מרדכי עצמו חמה, (כי בראשונה היה החמה כוללת כל עם מרדכי ודתם, וע"ז למעלה כתב סתם וימלא המן חמה:

אבן עזרא

(יג) וטעם יושב בשער המלך - בעבור שהיא מעלה גדולה והוא מכעיס אותי:

אור חדש למהר"ל

(יג) וכל זה איננו שוה לי (אסתר ה, יג) וגו' בגמרא (מגילה טו, א) וכי משום דראה מרדכי יושב בשער המלך אמר וכל זה איננו שוה לי? אין כדאמר רב חסדא זה בא בפרוזבולו וזה בא בפרוזבוטי בולי אלו עשירים שנאמר (ויקרא כו, יט) ושברתי את גאון עוזכם ואמר רב יוסף אלו בולי שביהודאי בוטי אלו עניים וכן הוא אומר (דברים טו, ח) והעבט תעביטנו אמר רב פפא וקרו ליה עבדא דמזבן בטולמא דנהמא ע"כ,

Yet all this availeth me nothing. R. Eleazar said in the name of R. Hanina: Because he saw Mordecai sitting in the king's gate, was this any reason why he should say, 'All this availeth me nothing'? The explanation is in the dictum of R. Hisda; for R. Hisda said: The one came [to the court] as a counsellor and the other as an envoy. R. Papa said: They also called him: The slave that was sold for loaves of bread. (There was a tradition that Mordecai once went with a deputation to the king of Persia to ask permission for the Jews to rebuild the Temple v. Jast. [Rashi: One (Mordecai) came as a rich man, the other (Haman) as a debtor. Haman according to the legend had sold himself during one of the wars as a slave to Mordecai for a loaf of bread.]

נראה דלאו דוקא שהיתה חקוקים על לבו רק כי היו כל גזיו תמיד בלבו והיה לבו תמיד על עושרו ולא סר מחשבתו מן האוצרות של כסף ומלמד לך כי אוהב כסף היה תמיד... מלבי"ם

(יג) וכל זה איננו שוה לי, ר"ל שלא יוכל להשוות הגדולה הזאת נגד הבוז ששיג מן מרדכי, כי בעבור גדולתו זאת חטא מרדכי גדול מאד, ונגד זה בעבור זאת בעצמו אינו יכול להתבזות לשלוח בו יד. וע"ז שאל עצה איך יהרוג את מרדכי ולא יחשב לו לבוז וקלון:

תורה תמימה

(יג) וכל זה - [מהו וכל זה] - מלמד שכל גזיו של אותו רשע חקוקין על לבו, ובשעה שרואה את מרדכי יושב בשער המלך אמר, וכל זה איננו שוה לייט) [מגילה ט"ו ב']...:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) אסתר פרק ה סימן יד

[יד] ... וייטב הדבר לפני המן ויעש העץ. אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא כר אמרה לו, אדם זו שאתה אומר לא תוכל לו כי אם בעץ, שאם תשליכנו לתוך כבשן האש, כבר יצאו ממנו חנניה מישאל ועזריה, ואם לגוב אריות, כבר יצא ממנו דניאל, ואם לבית האסורים, כבר יצא ממנו יוסף, ואם במולי של נחשת תשימהו ותסיק תחתיו, כבר יצא ונצול ממנה מנשה בן חזקיהו¹, ואם תגלהו במדבר, הרי פרו רובו שם ישראל, ואם תעור עיניו, הרי שמשון לאחר שעוורוהו הרג בפלשתים, אין טוב אלא צלוב אותו, שלא מצינו שניצל אחד מהם...

¹ Menashe was the son of Chizkiyahu Hamelech, one of the most righteous kings in Jewish history. Chazal (Sanhedrin 101b) teach us that Chizkiyahu taught "the whole world Torah," and greatly exerted himself to teach his son and eventual heir the ways of Torah and mitzvos. Yet despite Chizkiyahu's best efforts, Menashe chose a path of great wickedness. While have no inkling of the enormous temptations he faced, (Menashe later told the Amora Rav Ashi in a dream that had Rav Ashi lived in the generation of Menashe "you would have lifted the bottom of your garment and run after me!") the gravity of the sins he committed are incomprehensible. He brought sacrifices to every type of idol imaginable, and filled the streets with blood of the innocent. Among those that he brutally killed was his own maternal grandfather, the navi Yeshaya. Eventually, the Assyrian army captured

והוציאו בהלל ובזמר, והביט על פתח ביתו, והיה אומר למחר בשחרית בשעת קריאת שמע אני תולה מרדכי עליו. לאחר שהעמידו הביט והוא מדד עצמו עליו, ובת קול אומרת לו, לך נאה העץ, מתוקן היה מששת ימי בראשית, מיד הלך לבית המדרש, ומצא את מרדכי יושב ודורש, וראשי התינוקות מפולשין באפר, ושקים במתניהם, וסופדין ובוכין, וצוה המן ומצאום כ"ב אלף, ונתן קולרין בצואריהם ושלשלאות ברגליהם. והפקיד עליהם שומרים, ואמר הללו אני שוחט תחלה, ואח"כ אני תולה את מרדכי, ואמותם מביאות להם לחם ומים, ואומרים להם אכלו קודם שתמותו, הם מניחין ידיהם על ספריהם, ונשבעין בחיי מרדכי רבן לא נאכל ולא נשתה אלא בתעניתנו נמות עייפים, והיה כל אחד ואחד גולל ספרו ונותן לרבו, ואומרים סבורין היינו כי במ נאריך ימים ושנים, ועכשיו לא זכינו, טול ספרך, מיד צעקו צעקה גדולה ומרה, ואמותם גועות כפרות מבחוץ, ובניהם כעגלים מבפנים, ועלתה צעקתם כשתי שעות בלילה, באותה שעה נתגלגלו רחמי הקדוש ברוך הוא, והעביר החותמות, וקרע את האגרות, וגדע קרן רשע, והפך עצת המן הרע. אמר ר' חלבו אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, וכן הוא אומר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז (תהלים ח, ג), ואין עוז אלא תורה, שנאמר ה' עוז לעמו יתן (שם כט, יא), וצריכין אנו לעסוק בדברי אגדה שייסדו הראשונים, מפני שהם נאים ומיישבים דעת האדם, ומושכין לבו של אדם בדברים שהדעת מקבלן

מלבי"ם

(יד) ... יעשו עץ. הנה יעצוהו בחכמה, שיוכל לנקום במרדכי ובכ"ז לא יחשב לו להעדר כבוד, כי אם יתלה את מרדכי רק מצד חטאו בעצמו שלא השתחוה לו, הוא לו פחיתות כבוד שהיה לו ריב עם איש יהודי בעבור שהקל בכבודו, אבל לפעמים יצוה המלך לתלות איש אחד מן המורדים בו להפיל מורא על העם, לאמר כל מי שיעשה כזה כן יהיה משפטו להתלות, ובזה בוחרים תמיד היותר שפל מן העם, ותולים אותו על עץ גבוה שיראוהו כל העם למען יראו וייראו, ואם יתלה מרדכי על אופן הזה לא יהיה זה לו להעדר כבוד, במה שתלה איש שפל ונבזה, כי לא בעבור חטאו נגד המן שלא השתחוה לו נתלה רק להיות לנס עמים, ובזה יעצוהו בערמה, שיעשה העץ גבוה חמשים אמה, שזה הסימן שנתלה למען יהיה לאות ומופת אשר הנשאים ישמעו וייראו, בן שיתלה בבקר השכם כי כן היה הדרך לתלות הנתלים על הכוונה הזאת, כדי שמיד בצאת העם מביתם יראו ולא יזידון עוד, לא כן הנתלה עבור חטאו שהיה נתלה אחר עבור עת המשפט שנמשך עד הצהרים, ונתלה על עץ נמוך, ובזה תבא אל המשתה שמח:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) אסתר פרק ו סימן א

[א] בלילה ההוא נדדה שנת המלך. אמר רבא נפלה ליה לאחשורוש מילתא בדעתיה. מה דקמן דזמינתיה אסתר להמן בהדי, דילמא עצה קא שקלי לעילויה דההוא גברא למקטליה הדר אמר (היכי לא מתודע לאינש) [אי הכי לא הוה גברא דרחים לי דהוה מודע לי], הדר אמר דילמא עביד ליה אינש טיביתא ולא פרעתיה להכי לא מגלו לי, מיד ויאמר להביא את ספר הזכרונות. ובמדרש אגדה כי ירד גבריאל אצל אחשורוש והיה מנדה שנתו מעיניו, וחובטו בקרקע, ואמר לו כפוי טובה קום שלם טובה לבעליו.

ז"ל בתלמוד ורבנן אמרי נדדו עליונים נדדו תחתונים, המלאך היה מנדד אחשורוש, מיד גזר אחשורוש להרוג את הנחתומים, ואת הטבחים, ואת המשקים, אמר להם סם המות נתתם לי לאבדני מן העולם, אמרו לו אדונינו המלך ממה שאכלו אסתר והמן אכלת ושיתיה אתה, כי סבורים היו שאסתר אכלה, עתה ילכו ויראו השרים אם הם במדה זו הורגנו, ואם לאו למה אנו נהרגים, הלכו וראו את אסתר ואת המן ומצאום בלא צער, מיד ויאמר להביא את ספר הזכרונות: והיו נקראים לפני המלך. שהיו נקראין מאליהן:

רש"י

(א) נדדה שנת המלך - נס היה, ויש אומרים שם את לבו על שזמנה אסתר את המן שמא נתנה עיניה בו ויהרגהו: להביא את ספר הזכרונות - דרך המלכים כששנתן נודדת אומרים לפניהם משלים ושיחות עד ששנתם חוזרת עליהם, ורבותינו אמרו מתוך שנתן לבו על המן ואסתר אמר אי אפשר שלא ידע אדם עצתם שהוא אוהבי ויגלה לי וחרז ואמר שמא עשה לי אדם טובה ולא גמלתיו ואין חוששין עוד לי, לפיכך ויאמר להביא את ספר הזכרונות:

Menashe, and bound him with copper fetters and transported him to Bavel. His enemies threw him into a cauldron and lit a fire under him. As he lay trapped, he began to call out to his idols, beseeching them to save him. It was only after he ran out of options that he called out to Hashem. The Heavenly angels strongly opposed his calls and sought to block this last minute *teshuvah* — prompted solely by utter desperation — from being accepted. But Hashem decided otherwise, accepted his supplications and returned him to his throne in Yerushalayim.--

<http://hamodia.com/2013/09/10/never-too-late-for-teshuvah/>

אבן עזרא

(א) בלילה הוא - בדרש שנת מלכו של עולם והטעם שהשם לא יישן רק שומר ישראל וסבב סיבתה זכירת מעשים שעברו בעבור שנדדה שנת המלך, יש אומרים כי טעם להביא ספר דברי הימים להתענגו בשמיעת דבריו שעברו ויש אומרים בעבור שנדדה שנתו שמא ענוש הוא על דבר שנדר ולא הקימו וזה קרוב אלי: מלבי"ם

(א) בלילה, אין ספק כי המלך בראותו את כל החרדה שחרדה אסתר לבא אליו, ידע כי בקשה גדולה יש לה לבקש, כי בעבור זה אמר עד חצי המלכות, ויען שכפלה בדבריה אם מצאתי חן, ואם על המלך טוב, הבין שהשאלה שתבקש הוא דבר הטוב לפני המלך בעצמו, והראוי אליו מצד ישרו באשר הוא מושל עמים והוכן בחסד כסאו, ובזה עלה בלבו כי אין ספק שנתחייב לשלם איזה גמול למטיב עמו. ולא שלם פעלו, וע"כ צוה להביא ספר הזכרונות, והנה המפרשים כתבו כי דברי הימים היה הד"ה הגדול שבו כתוב הכל באורך, והיה עוד לוח המפתחות שהיה כתוב בו ראשי דברים וע"י היו מחפשים בד"ה הגדול. ולי נראה כי היו שני דברים הימים, (א) דברי הימים שנכתב לזכרון לדור אחרון קורות המלך ומעשיו ועלילותיו הן טוב והן רע, וד"ה הזה לא היה ביד המלך רק ביד המשנה, (ב) דברי הימים שנכתב לפני המלך שיהיה לזכרון אל המלך עצמו, וזה נקרא ספר הזכרונות דברי הימים שהיה תכליתו למזכרת דברים, וכבר כתבתי כי מן המלך נשכח מי היה המגיד על בגתנא ותרש, ועי"כ גדל את המן, כי לא ידע למי ישלם גמול בעד הטובה הגדולה הזאת, אם לא למי שסבב שישא את אסתר שעל ידה ניצל ממות, וגם שאח"כ השתדל המן שידימה להמלך שהוא היה המגיד, ועי"כ גדלו ורוממו, ובודאי מספר דברי הימים שהיה ביד המן נמחק שם מרדכי ונכתב שם המן במקומו שהמן היה המגיד, אבל בספר הזכרונות שהוא דברי הימים אשר היה תחת יד המלך שם היה כתוב האמת, שמרדכי היה המגיד, ועז"א:

תורה תמימה

(א) נדדה שנת המלך - רבי תנחום אומר, נדדה שנת המלך - שנת מלכו של עולם, ורבנן אמרי - נדדו עליונים נדדו תחתונים (א) [שם שם ב']:

נדדה שנת המלך - למה נדדה - לפי שראה בחלומו את המן נוטל סייף להרגו ונבהל והקיץ משנתוב [מ"ר]:

אבן עזרא

(ו) חפץ ביקרו - המלך חפץ לעשות יקר לו:

ויאמר המן בלבו - יש בדברי יחיד כי מזה הכתוב נלמוד כי בנבואה נכתבה זאת המגלה כי מי יודע תעלומות לב כי אם השם שיגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ואחרים אמרו כי היה דרך סברא או המן גילה סודו אחר כן או ביום עצמו וכמוהו ויאמר עשו בלבו, והאמת כי זאת המגלה ברוח הקדש נכתבה, מצאנו למי יחפזו וגם ודרכו יחפץ שני

משקלים:

מלבי"ם

(ו) מה לעשות, אחשוורוש ידע שהמן יטעה שאליו הדברים נוגעים, ורצה בזה כדי שהיקר שיבקש המן לעצמו יעשה למרדכי אחר שבאמת אין היקר מגיע להמן רק למרדכי, ומטעם זה לא שאל לו מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו וגדולתו, כי אז יבין המן שלא עליו חשב המלך, כי הוא כבר הגיע לתכלית הגדולה שהגדילו מכל השרים, ולכן לא אמר רק ביקרו שבזה יטעה המן שאליו רוצה לעשות יקר ויפריז על המדה, ויעשה כן למרדכי, ובל"ז על הגדולה לא הוצרך לשאול, כי כבר חשב לתת גדולת המן למרדכי אחר שאליו מגיע עיקר הגדולה:

תורה תמימה

(ו) ויאמר המן בלבו - תניא, הרשעים ברשות לבם, וכן ויאמר עשו בלבו, אמר נבל בלבו (תהלים י"ד) ויאמר ירבעם בלבו (מ"א י"ג), אבל הצדיקים לבם ברשותם כמש"נ (ש"א א') וחנה היא מדברת על לבה, וישם דניאל על לבו (דניאל א') ויאמר דוד אל לבו (ש"א כ"ז) ודומין לבוראן שנאמר (ס"פ בראשית) ויאמר ה' אל לבוז] [מ"ר]:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) אסתר פרק ו' סימן י'

[ו] ויאמר המלך להמן. אמר לו לך טול ועשה כן למרדכי היהודי. והכרז אתה בעצמך לפניו, ואמרת ככה יעשה לאיש וגו', אמר לו אדוני המלך הרבה מרדכי יש במלכותך, אמר לו היושב בשער המלך. אמר לו הלא אתה כתבת להשמיד אותו ואת כל עמו, אמר לו אל תפל דבר. אמר לו המן אם למרדכי היהודי היושב בשער המלך היא סגי ליה בחדא דיסקרתא (פי' עיר שהיו באים שם לסחורה) או בחדא נהרא, (tribute of one village or one river) אמר לו אל תפל דבר, באותה שעה קרא אחשוורוש להתך ולחרבונא שילכו עמו, אמר להם הזהרו שלא יפול דבר מכל אשר דבר, מיד הלכו, כיון שראה מרדכי שהמן בא והסוס בידו, אמר כמדומה אני שהרשע הזה למרמסני בא,

אמר להם לתלמידיהם ברחו לכם, אמרו לו לא נפרד ממך בין למות ובין לחיים, מיד נתעטף בטליתו ועמד להתפלל, בא אותו רשע וישב בין התלמידים, אמר להם במה אתם עוסקים, אמרו לו במצות העומר שהיו ישראל מקריבין בזמן שבית המקדש קיים, אמר להם ממה הוא זה העומר של כסף או של זהב, אמרו לו של שעורים היה, וכמה היה שוה הרבה (הרבה) עשרה זוזים, אמר להם עשרה זוזים שלכם נצחו עשרת אלפים ככר כסף שלי, לאחר שסיים מרדכי תפלתו, אמר קום לבוש אלו הבגדים, ורכב על זה הסוס שהמלך רצה לכבדך, הבין מרדכי כי מה יצא הדבר, התחיל לאמר לו אין דרך ארץ ללבוש בגדי מלכות בלא רחיצה, הלך לבקש מרחץ ולא מצא, כי אסתר המלכה אסרה כל הבלנים וכל הספרים, כדי שיתעסקו בו המן בעצמו, וכן היה המן חוגר חלציו וקשר זרועותיו והלך ונעשה לו בלן וספר, ולקח הוא מספרים ותקנו ורחצו וסכו, עד שהוא מגלחו התחיל המן להתאנח, אמר לו מרדכי מפני מה אתה מתאנח, אמר אוי לו לאותו איש, אדם שהיה גדול מן הפרתמים, וכסאו מעל לכסאותם, ולמעלה מכל השרים ועבדי המלך, נעשה בלן וספר וגולייר, אמר לו וכי איני מכיר את אביך, שהיה ספר של כפר קרינוס כ"ב שנה, לאחר שהלבישו אמר לו רכוב על זה הסוס, אמר לו זקן אני תשש כחי מפני התענית, אמר לו ומה אעשה לך, אמר לו גחון והכנע צוארך, גחון לו וכנע את צוארו ודרס עליו, ורכב עליו, כשרכב בעט בו, לקיים מה שנאמר ואתה על במותימו תדרוך (דברים לג, כט), והיה הולך לפניו ומכריז ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, והאבוקות דולקות לפניו, ומרדכי היה מקלס ואומר, ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי, ה' אלקי שועתי וגו' ה' העלית מן שאול נפשי (תהלים ל, ב ג ד), תלמידיהם היו אומרים זמרו לה' חסידיו וגו' כי רגע באפו חיים וגו' ה' העלית וגו' (שם ה, ו - ד), אסתר אמרה אליך ה' אקרא, מה בצע בדמי, (שם ט, י), ישראל היו אומרים שמע ה' וחנני וגו' הפכת מספדי למחול לי וגו' (שם יא, יב):

מלבי"ם

(י) ...מהר קח, המלך שראה שגדולת המן הוא שלא במשפט, ובאמת למרדכי יאות הכבוד הזה, וראה עד היכן הגיע גאותו עד שרוצה להשתמש בשרביטו של מלך, ועוד לו אך המלוכה, כמו שאמר שלמה בדבר אדוניהו ששאל שרביטו של מלך שדנו כמורד במלך, לכן אמר בחמתו שימהר לעשות כן למרדכי, כי אליו מגיע הכבוד הזה, וגם מגיע לו שיעשה לו זאת ע"י המן עצמו אחר שהוא לקח גדולתו בערמה ראוי שירוץ לפניו כעבד, ואל תפל דבר, כי הכל ביושר ובצדק, וע"כ צוה שהוא עצמו יעשה הכל בלי עזר להלבשה והרכבה משרים אחרים, ועז"א מכל אשר דברת, שגם ההלבשה תעשה בעצמך

אור חדש למהר"ל

מלבי"ם

(יב) וישב, מספר איך מרדכי שב לגדולתו, והמן לרדתו לבאר שחת, כאומר ראו מעשי ה' כי נורא הוא, מחשבות אדם הבל, ועצת מסבב הסבות לעולם תעמוד:

תורה תמימה

(יב) וישב מרדכי וגו' - אמר רב ששת, ששב לשקו ולתעניתו (יג) [מגילה ט"ז א']:

אבל וחפוי ראש - כי הוי נקיט ואזיל עם מרדכי בשבילא דבי המן, חזיתיה ברתייה דהוי קאים איגרא, סברה היא, האי דרכיב אבוהא הוא והאי דמסגא קמיה - מרדכי, שקלא עציא דביה"כ"ס ושדיתיה ארישיה דאבוה, דלי עינה וחזיא דאבוהא הוא, נפלה מאיגרא לארעא ומתה, והיינו דכתיב והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש, אבל על בתו וחפוי ראש על מה שאירע לו (יג) [מגילה ט"ז א']:

And proclaimed before him, This shall bedone to the man whom the king delighted to honor. As he was leading him through the street where Haman lived, his daughter who was standing on the roof saw him. She thought that the man on the horse was her father and the man walking before him was Mordecai. So she took a chamber pot and emptied it on the head of her father. He looked up at her and when she saw that it was her father, she threw herself from the roof to the ground and killed herself.

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) אסתר פרק ו סימן יג

[יג] ויספר המן לזרש אשתו. שהלך לאמר למלך לתלות את מרדכי, ונעשה לו בלנאי ספר וגולייר וכירוזר: ויאמרו לו חכמיו. א"ר יוחנן כל האומר דבר חכמה אפילו מן האומות נקרא חכם: אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לינפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו. דרש ר' יהודה ב"ר אלעאי שני נפילות הללו למה, אמרו אומה זו משולה כעפר, ומשולה ככוכבים, כשהו יורדין יורדין עד לעפר, וכשהו עולין עולין עד הכוכבים:

אור חדש למהר"ל

(יג) ... ומה שאמר כי שתי נפילות אלו מפני כי האומה הזאת נמשלת לכוכבים ולעפר הארץ פירוש זה כי הנפילה האחת הוא יתור לשון ואמר כי מפני שהאומה הזאת נמשלת לכוכבים ולעפר הארץ לכך הם שתי נפילות אלו כי אם

לא היה רק נפילה אחת לא היה משמע רק כי לאומה הזאת היא כמו שאר אומות וכאשר עושין רצון הש"י אזי המה כוכבים וכאשר אינם עושים רצון הש"י נופלים עד שהם שוים לשאר אומות ואין להם יתור מעלה כלל ולכך יש כאן שתי נפילות הנפילה האחת שהם נופלים מן מעלה העליונה עד שהם כמו שאר האומות ונפילה שניה עד תחתית העפר ומפני זה אמרו להמן שתהיה נופל לגמרי יהיו ישראל נחשבים ככוכבי שמים אבל אם אין נופל לגמרי ויהיו ישראל נחשבים ככוכבי שמים ואתה נחשב כשאר אומות וזהו נפילה אחת, אבל כאשר יש לישראל שתי מדרגות א"כ צריך שיהיו הם למעלה ככוכבי שמים ואתה תהיה בשפל הארץ.